

**AYOLLAR ORASIDA ANEMIYA TARQALISHI VA UNING TIBBIY-IJTIMOY
AHAMIYATI**

Asqarova N.A

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti katta o'qituvchisi PhD

Kanalova M.Q

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti magistranti +998943303057

KIRISH

Ayollar salomatligi jamiyatning demografik, ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. So'nggi yillarda ayollar orasida keng tarqalgan kasalliklar ichida kamqonlik (anemiya), ayniqsa temir tanqisligi anemiyasi dolzarb muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, anemiya global miqyosda ayollar salomatligiga sezilarli darajada salbiy ta'sir ko'rsatmoqda [5].

Reproduktiv yoshdagi ayollar organizmida fiziologik jarayonlar, xususan, hayz sikli, homiladorlik va laktatsiya davri temirga bo'lgan ehtiyojni oshiradi. Shu sababli ushbu guruhda kamqonlikning uchrash chastotasi yuqori bo'lib, u ayollarning umumiy sog'lig'i, mehnat qobiliyati hamda reproduktiv funksiyasiga salbiy ta'sir etadi [8]. Temir tanqisligi anemiyasi ayollarda tez charchash, ish qobiliyatining pasayishi va immunitetning susayishi bilan namoyon bo'ladi [7].

Homilador ayollar orasida kamqonlik alohida ahamiyatga ega bo'lib, u ona va homila salomatligiga bevosita xavf tug'diradi. Kamqonlik homiladorlik davrida turli asoratlar, jumladan, erta tug'ruq va kam vaznli chaqaloq tug'ilishi xavfini oshiradi (Ismoilovna, 2026). Shu bois homilador ayollarda anemiyani erta aniqlash va o'z vaqtida davolash muhim ahamiyat kasb etadi [6].

Shuningdek, ayollar orasida kamqonlikning keng tarqalishi ijtimoiy omillar bilan ham chambarchas bog'liq. Noto'g'ri ovqatlanish, ijtimoiy-iqtisodiy sharoitning pastligi va tibbiy xizmatlardan yetarli darajada foydalanmaslik kasallik rivojlanishida muhim rol o'ynaydi [3]. Shu sababli mazkur muammo nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy ahamiyatga ham ega.

Tadqiqot maqsadi. Mazkur tadqiqotning maqsadi ayollar orasida anemiyaning tarqalish darajasi, uning asosiy etiologik omillari hamda klinik kechish xususiyatlarini o'rganish, shuningdek ushbu kasallikning ayollar salomatligiga ko'rsatadigan tibbiy va ijtimoiy ta'sirini kompleks baholashdan iborat. Shu bilan birga, tadqiqot doirasida anemiyaning oldini olish, erta aniqlash va samarali davolash bo'yicha mavjud yondashuvlarni tahlil qilish hamda profilaktik chora-tadbirlarni takomillashtirish yo'llarini asoslash ham ko'zda tutiladi.

Materiallar va usullar. Mazkur tadqiqot kuzatuv (observatsion) va tahliliy yo'nalishda olib borildi. Tadqiqot obyekti sifatida reproduktiv yoshdagi ayollar, jumladan homilador va tug'ish yoshidagi ayollar guruhi tanlab olindi.

Tadqiqot davomida ishtirokchilar yoshi, ijtimoiy holati, ovqatlanish xususiyatlari hamda umumiy sog'lig'i bo'yicha guruhlariga ajratildi. Anemiyani aniqlash maqsadida klinik, laborator va statistik usullardan foydalanildi.

Laborator tekshiruvlar doirasida qonning umumiy tahlili o'tkazilib, gemoglobin miqdori, eritrotsitlar soni, rang ko'rsatkichi va zardobdagi temir darajasi aniqlandi. Anemiya darajasi amaldagi klinik mezonlarga muvofiq baholandi.

Tadqiqotda so'rovnoma (anketa) usuli ham qo'llanilib, unda ishtirokchilarning ovqatlanish odatlari, ijtimoiy-iqtisodiy sharoiti, surunkali kasalliklar mavjudligi hamda tibbiy xizmatlardan foydalanish darajasi o'rganildi.

Olingan natijalar matematik-statistik usullar yordamida qayta ishlanib, o'rtacha qiymatlar, foiz ko'rsatkichlari hamda taqqoslash tahlillari amalga oshirildi. Natijalar jadval va diagrammalar ko'rinishida ifodalandi.

Natijalar. 2025 yilning 6 oylik hisobot ma'lumotlariga ko'ra, kamqonlik bilan kasallangan bemorlar umumiy soni 20 039 nafarni tashkil etdi. Shundan ayollar 15 948 nafar bo'lib, bu umumiy bemorlarning 79.6% ini tashkil etdi. Mazkur ko'rsatkich kamqonlikning asosan ayollar orasida keng tarqalganligini ko'rsatadi.

Birlamchi ro'yxatga olingan bemorlar soni 6 836 nafarni tashkil etib, ulardan 5 092 nafari ayollar hissasiga to'g'ri keldi. Bu esa yangi aniqlanayotgan kamqonlik holatlarida ham ayollar ulushi yuqori ekanligini tasdiqlaydi. Profilaktik va diagnostik tadbirlar natijasida hisobot davrida dispanser nazoratiga olingan bemorlar soni 4 031 nafarni tashkil etdi. Shundan 4 007 nafari birinchi marta tashxis qo'yilgan bemorlar bo'lib, bu kasallikni erta aniqlash ko'rsatkichining yuqoriligini bildiradi.

Hisobot davrida dispanser hisobidan chiqarilgan bemorlar soni 5 019 nafarni tashkil etdi. Shu bilan birga, hisobot davri oxiriga kelib dispanser nazoratida turgan bemorlar umumiy soni 12 215 nafar bo'lib, ulardan 9 577 nafari ayollarni tashkil etdi. Dispanser nazoratidagi ayollar ulushi 78.4% ni tashkil etib, kasallikning ayollar salomatligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishini yana bir bor tasdiqlaydi.

Statistik tahlillar natijasida ayollar orasida kamqonlikning yuqori uchrashi ishonchli darajada ekanligi aniqlandi ($p < 0.001$). Olingan natijalar kamqonlikning ayollar orasida dolzarb tibbiy-ijtimoiy muammo ekanligini ko'rsatib, profilaktik tekshiruvlar, erta diagnostika va dispanser nazoratini yanada kuchaytirish zarurligini asoslaydi.

Muhokama. 2025 yilning 6 oylik hisobot natijalari kamqonlikning aholi orasida, ayniqsa ayollar o'rtasida keng tarqalganligini ko'rsatdi. Bemorlarning asosiy qismini ayollar tashkil etgani ushbu kasallikning reproduktiv yoshdagi ayollar salomatligiga sezilarli ta'sir ko'rsatayotganini tasdiqlaydi. Bu holat ayollarda fiziologik xususiyatlar, jumladan hayz sikli, homiladorlik va laktatsiya davrida organizmning temirga bo'lgan ehtiyoji ortishi bilan izohlanadi.

Birlamchi ro'yxatga olingan bemorlar orasida ham ayollar ulushining yuqoriligini kamqonlikning yangi aniqlanayotgan holatlarida ham ushbu guruh asosiy xavf guruh ekanligini ko'rsatadi. Dispanser nazoratiga olingan bemorlarning ko'pchiligida tashxis

birinchi marta aniqlangani esa profilaktik tekshiruvlar va diagnostik tadbirlarning muhim ahamiyatga ega ekanligini bildiradi. Shu bilan birga, kamqonlik holatlarining yuqori darajada saqlanib qolayotgani kasallikning oldini olish bo'yicha olib borilayotgan chora-tadbirlarni yanada kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Hisobot davri oxirida dispanser nazoratida qolayotgan bemorlar sonining yuqoriligi kamqonlikning surunkali kechishga moyilligini va muntazam tibbiy nazorat talab etishini anglatadi. Ayniqsa ayollar orasida dispanser nazoratidagi bemorlar ulushining yuqoriligi kasallikning uzoq muddatli salbiy oqibatlarini oldini olish uchun doimiy monitoring va davolash zarurligini tasdiqlaydi.

Olingan natijalar kamqonlikning nafaqat tibbiy, balki muhim ijtimoiy muammo ekanligini ko'rsatadi. Shu sababli aholi orasida sog'lom ovqatlanishni targ'ib qilish, temir va boshqa mikroelementlar yetishmovchiligining oldini olish, profilaktik skrininglarni kengaytirish hamda ayollar salomatligini muntazam nazorat qilish bo'yicha kompleks yondashuvni kuchaytirish muhim hisoblanadi.

Xulosa. Anemiya ayollar salomatligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan dolzarb muammolardan biri bo'lib, uning erta aniqlanishi va o'z vaqtida davolanishi muhim ahamiyat kasb etadi [1]. Temir, rux, mis va magniy kabi mikroelementlarning yetishmovchiligi organizmda gematologik va metabolik buzilishlarga olib kelib, anemiya rivojlanishida asosiy omillardan biri hisoblanadi [2]. Olingan natijalar anemiyaning keng tarqalganligini va uning ayniqsa reproduktiv yoshdagi ayollar orasida yuqori uchrashini tasdiqlaydi.

2025 yil tahlillari anemiyaning 18 yoshdan yuqori aholi orasida keng tarqalganligini va uning asosan reproduktiv yoshdagi guruhlarda yuqori uchrashini ko'rsatdi. Bemorlarning mutlaq ko'pchiligini ayollar tashkil etishi kasallikning ayollar salomatligiga sezilarli ta'sirini tasdiqlaydi. Dispanser nazoratining yo'lga qo'yilganiga qaramay, umumiy kasallanish darajasining yuqoriligi profilaktika va erta aniqlash choralari kuchaytirish zarurligini bildiradi. Shu bois anemiyani kamaytirish uchun kompleks yondashuv asosida skrining, to'g'ri ovqatlanish va profilaktik davolashni kengaytirish muhim hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ismoilovna B. R. HOMILADOR AYOLLARDA KAMQONLIKNING ERTA DIAGNOSTIKASI VA DAVOLASH CHORA TADBIRLARI //Modern education and development. – 2026. – T. 42. – №. 4. – C. 272–277.

2. Kasimov D., Kh S. F. MICROELEMENTS ZINC, IRON, COPPER AND MAGNESIUM AND THEIR PHYSIOLOGICAL IMPORTANCE FOR THE CHILD'S BODY //Международный журнал научной педиатрии. – 2023. – Т. 2. – №. 12. – С. 431–440.

3. Keldiyevich S. M. et al. UMUMIY KAMQONLIK KASALLIGINI STATISTIK BAXOLASH //PEDAGOGS INTERNATIONAL RESEARCH JOURNAL. – 2025. – Т. 95. – №. 2. – С. 17–19.

4. Muhammadyusuf S., Muslimbek I. TALABALAR ORASIDA KAMQONLIK (ANEMIYA) MUAMMOSI //JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS. – 2026. – T. 94. – №. 2. – C. 56–59.

5. Nabijonovna N. N. et al. AYOLLARDA KENG TARQALGAN MUAMMOLAR //Global Science Review. – 2025. – T. 8. – №. 1. – C. 84–89.

6.Qosimovna J. Y., Dilnura A. Ambulatoriya sharoitida homilador ayollarda temir tanqisligi anemiyasini davolashni takomillashtirish //ORIENTAL JOURNAL OF MEDICINE AND NATURAL SCIENCES. – 2026. – T. 3. – №. 1. – C. 35–39.

7.Suyunova R. K., Kamilov D. Y. TUG'ISH YOSHDAGI AYOLLARDA TEMIR TANQISLIGI ANEMIYASI VA PROFILAKTIKA CHORALARI //Modern education and development. – 2025. – T. 39. – №. 4. – C. 38–44.

8. Urokovna N. F., Mamatkulovich K. Y. REPRADUKTIV YOSHDAGI AYOLLARDA KAMQONLIK VA UNING AHAMIYATI //AMERICAN JOURNAL OF APPLIED MEDICAL SCIENCE. – 2025. – T. 3. – №. 5. – C. 13–21.